

ПРОЦЕДУРА ЛІКВІДАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ В УКРАЇНІ

***Анотація.** Визначено основні практичні поради щодо закриття господарської діяльності юридичних осіб через процедуру їх ліквідації.*

***Ключові слова:** продаж, банкрутство, добровільна ліквідація, примусова ліквідація, інвентаризація, оцінка майна.*

Постановка проблеми. Сучасна практика ліквідації юридичних осіб має комплексний характер й передбачає нарівні із самою ліквідаційною процедурою вирішення таких питань як правильний вибір способу ліквідації й підготовки до закриття. Вибір способу визначає: причини закриття, мету закриття, стан активів і пасивів підприємства, наявність дебіторської і кредиторської заборгованості. Підготовка до закриття включає вирішення наступних проблем: правильного звільнення і виплати заробітної плати; закриття договорів з контрагентами; стан банківських рахунків; робота з активами і дебіторською заборгованістю; робота з кредиторською заборгованістю і активами підприємства; особливості звітності на різних етапах ліквідації.

Підготовка до закриття необхідна для коректного завершення господарської діяльності і відсутності в діяльності проблем з контролюючими органами.

Метою статті є надання практичних порад щодо закриття господарської діяльності юридичних осіб через процедуру їх ліквідації за умов існуючого українського законодавства.

Виклад основного матеріалу. Ліквідація – це одна з форм припинення діяльності суб'єкта господарювання (юридичної особи). Згідно зі ст. 104 ЦКУ і ст. 59 ГКУ, юридична особа припиняє своє існування шляхом ліквідації чи реорганізації. При ліквідації діяльність припиняється без правонаступництва, тобто без переходу прав та зобов'язань юридичної особи, що ліквідується, до

інших осіб.

В Україні існує три способи ліквідації підприємства-юридичної особи:

1) *Ліквідація шляхом продажу суб'єкта господарювання.* Ця процедура, як правило, передує ліквідації, а мета її полягає в оперативному (10 робочих днів) розірванні юридичного зв'язку з підприємством шляхом передачі його під контроль арбітражному управляючому (ліквідатору), який здійснює подальше закриття юридичної особи, але вже своїми силами. Ліквідатор отримує можливість захистити суб'єкта господарювання (а також його колишніх засновників і керівника) від некоректних, а часто й протиправних спроб третіх осіб, здійснити певні дії: безпідставно виправити документацію, нарахувати штрафи без законних підстав та інше;

2) *Ліквідація шляхом банкрутства.* Дана процедура постійно ускладнюється й обростає великою кількістю додаткових вигод й роз'яснень. Ускладнення обумовлені боротьбою з фіктивним банкрутством і банкрутством, яке застосовується для ухилення від боргових зобов'язань.

Результатом вказаної боротьби стало, по-перше, збільшення середнього терміну (до 6 місяців) і, по-друге, поява ризику оскарження судових рішень пов'язаних з банкрутством, за умови недотримання установленого порядку. Головною перевагою банкрутства було й остається «автоматичне» на основі рішення суду виключення із ЄДРПОУ;

3) *ліквідація в загальному порядку.*

Зауважимо, що єдиного документу, що регламентує порядок ліквідації суб'єкта господарювання не існує. Різні етапи ліквідації юридичної особи регулюються окремими нормативними документами (табл. 1). Процедура ліквідації юридичної особи починається з прийняття відповідного рішення уповноваженого на це органу (особи) про ліквідацію підприємства. Це рішення може самостійно прийняти власник підприємства – *добровільна ліквідація.*

Рішення про ліквідацію господарського товариства може бути зумовлене чинним законодавством, якщо вартість чистих активів такого товариства стає менше визначеного законом мінімального розміру статутного капіталу. Так

само товариство з обмеженою відповідальністю може бути ліквідоване у випадку, якщо його учасники протягом першого року діяльності товариства не сплатили повністю суму своїх внесків.

Крім того, рішення про ліквідацію може винести суд – *примусова ліквідація*. При цьому державна реєстрація юридичної особи визнається недійсною. Поширений приклад – скасування державної реєстрації фіктивних фірм у зв'язку зі здійсненням реєстрації на підставі загубленого документа, що посвідчує особу, або на підставну особу – засновника суб'єкта підприємницької діяльності.

Таблиця 1

Особливості прийняття рішення про ліквідацію у підприємств різних організаційно-правових форм

Організаційно-правова форма	Рішення про ліквідацію		Примітки
	приймається	оформляється	
Приватне підприємство	Власником	Рішенням, розпорядженням або наказом по підприємству	
Товариство з обмеженою і додатковою відповідальністю	Зборами учасників	Протоколом зборів учасників	Рішення про ліквідацію приймається простою більшістю голосів учасників, за умови, що на них були присутні учасники (їх представники), котрі володіють сукупно понад 60% голосів
Акціонерне товариство	Загальними зборами акціонерів	Протоколом загальних зборів акціонерів	Рішення про ліквідацію приймається більшістю учасників не менше як у 3/4 голосів, якщо інше не встановлено законом, за умови, що у зборах брали участь акціонери, котрі володіють не менше 60% голосів

Ліквідація підприємства може здійснюватися у процесі визнання підприємства банкрутом згідно із Законом «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Якщо власник юридичної особи прийняв рішення про ліквідацію, то згідно з п. 8 Інструкції № 80, юридична особа-платник податків зобов'язана протягом трьох днів з моменту прийняття такого рішення подати до органу державної

податкової служби, в якому вона перебуває на обліку, пакет документів: 1) заяву про зняття з обліку платника податків за формою № 8-ОПП, дата якої фіксується в журналі за ф. № 6-ОПП; 2) оригінал довідки за формою № 4 ОПП; 3) копію розпорядчого документа (рішення) власника або органу, вповноваженого на те установчими документами про ліквідацію; 4) копію розпорядчого документа про утворення ліквідаційної комісії; 5) ліквідаційну картку органів державної статистики (за наявності в юридичної особи-платника податків філій – для кожної філії).

Підприємства умовно можна розділити на ті, які:

- сплачують податки добровільно, своєчасно і в повному обсязі;
- неправильно застосовують і тлумачать податкове законодавство;
- є неплатоспроможними;
- не подають декларації та ухиляються від сплати податків.

При цьому критерії оцінки ухилення від сплати податків у підприємства та в податкових органів майже діаметрально протилежні. Не є винятками випадки, коли підприємство подавало декларації, але сума податку до сплати була відсутня (зокрема з ПДВ). Це можливо у тих ситуаціях, коли обсяги придбання товарів (робіт, послуг) перевищують обсяги продажу. Тому під час існування підприємства суми податкових зобов'язань не перевищуватимуть сум податкових кредитів. Прийняття рішення про ліквідацію такого підприємства призводить до необхідності реалізації залишків товарно-матеріальних цінностей. Такі операції оподатковуються в загальному порядку.

Зупинимось на наслідках прийняття рішення про ліквідацію підприємства, що зумовлюють його діяльність під час ліквідаційної процедури (узятих за аналогією із Законом про банкрутство):

- підприємницька діяльність завершується закінченням технологічного циклу щодо виготовлення продукції в разі можливості її продажу;
- строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута та зобов'язання щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів), повернення коштів

Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності вважається таким, що настав;

- вимоги за зобов'язаннями підприємства, що виникли під час проведення ліквідації, можуть пред'являтися тільки в межах ліквідаційної процедури.

Вважаємо, що з урахуванням цих особливостей повинні провадитися інвентаризація, оцінка майна, розрахунки з кредиторами та учасниками.

При ліквідації підприємства обов'язковим є проведення інвентаризації. Це передбачено пп. «ж» п. 3 Інструкції з інвентаризації та п. 12 Порядку подання фінансової звітності. Однак цими документами не визначено конкретну дату, на яку потрібно провадити таку інвентаризацію. Логічно припустити, що на дату прийняття рішення про ліквідацію. Провадити інвентаризацію потрібно перед складанням проміжного ліквідаційного балансу. Результати інвентаризації відображаються в бухгалтерському та податковому обліку в звичайному порядку. Особливу увагу варто звернути на відображення в обліку надлишків та нестач та списання заборгованостей зі строком позовної давності, що минув.

При оцінці майна підприємства, що ліквідується, слід пам'ятати, що з моменту прийняття рішення про ліквідацію підприємства його активи та зобов'язання оцінюються виходячи з припущення, що діяльність цього підприємства припиняється і продовжуватися надалі не буде. Інакше кажучи, перестає «працювати» один із десяти основних принципів бухгалтерського обліку – принцип безперервності (ст. 4 Закону про бухоблік), тобто оцінка активів та зобов'язань підприємства, що ліквідується, провадиться в особливому порядку.

Порядок надання та розкриття інформації про припинення діяльності підприємства у фінансовій звітності розглянуто в Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (на підставі яких розроблялися українські стандарти), а саме в МСБО 35.

Згідно з п. 18 МСБО 35 визначається процедурами оцінки корисності активів (оскільки при ліквідації підприємства його активи можуть утратити

свою цінність) і перегляд сум забезпечення (адже в разі прийняття рішення про ліквідацію підприємства в нього можуть виникнути непередбачені зобов'язання).

Відповідно до п. 4.9. Закону про ПДВ, ліквідація основних фондів за самостійним рішенням платника податків прирівнюється (з метою оподаткування) до продажу. Ціна такого «прирівняного» продажу визначається виходячи зі звичайних цін, а для об'єктів першої групи – не може бути меншою ніж їхня балансова вартість. Якщо ж є факт продажу, то необхідно нарахувати ПДВ. Слід також відзначити, що при ліквідації основних фондів можуть з'явитися будь-які товарно-матеріальні цінності (металобрухт, запчастини), вартість яких (знову ж таки, за звичайною ціною) необхідно включити до доходу платника податків.

Висновки. Юридична особа вважається ліквідованою від дня внесення відповідного запису про її ліквідацію до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. До настання цього моменту підприємство має затвердити ліквідаційний баланс і припинити всі свої права та обов'язки, у тому числі й щодо розрахунків з учасниками (засновниками). Якщо виявиться, що майна підприємства не вистачає для розрахунку з кредиторами, то в місячний строк від дня виявлення такої обставини комісія з ліквідації (або власник підприємства-кредитора, якщо подібне виявлено до її створення) має звернутися до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство підприємства.

Література.

1. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003 р. № 755-IV.
2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.92 р. № 2343-XII.
3. Закон України «Про державну податкову службу в Україні» від 04.12.90 р. № 509-XII.

4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV.

5. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 р. № 2658-III.

6. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 11.08.94 р. № 69.

7. МСБО 35 – Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 35 «Діяльність, що припиняється».

Аннотация. Определены основные практические подходы, касающиеся хозяйственной деятельности юридических лиц через процедуру их ликвидации.

Ключевые слова: продажа, банкротство, добровольная ликвидация, принудительная ликвидация, инвентаризация, оценка имущества.

Summary. The main practical approaches to STI-economic activities of legal entities through a process of elimination.

Keywords: sales, bankruptcy, voluntary liquidation, compulsory liquidation, inventory, property evaluation.

УДК 631.158:658.32

Ульяненко О.В., к.е.н.,
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті запропоновано методичний підхід до визначення рівня заробітної плати персоналу сільськогосподарських підприємств, який базується на врахуванні темпів зростання обсягів виробництва чистої продукції, підвищення ефективності виробництва й ефективності праці.

Постановка проблеми. Система матеріального стимулювання персоналу підприємств має бути спрямована на досягнення довгострокових результатів господарської діяльності, безпосередньо пов'язана з показниками, які характеризують виконання зобов'язань. Тобто розміри трудових доходів